

ZESZYT O BOŻEJ OPATRZNOŚCI NR 18

NAUCZANIE ŚW. JANA PAWŁA II W LESOTHO

ZESZYT O BOŻEJ OPATRZNOŚCI NR 18

NAUCZANIE ŚW. JANA PAWŁA II W LESOTHO

The Teaching of Saint John Paul II
in Lesotho

WARSZAWA 2026

Tekst

ks. dr hab. Zdzisław Struzik, prof. em. UKSW

Redakcja i korekta

Rozalia Kosińska

Skład i łamanie

Andrzej Winiarek

Zdjęcia

ks. Jarosław Różański/Archiwum Instytut Papieża Jana Pawła II

Druk

Drukarnia Wydawnictwa Arka

©Copyright by ks. Zdzisław Struzik 2026

©Copyright by Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2026

ISBN 978-83-67056-69-4

Instytut Papieża Jana Pawła II

ul. Prymasa Augusta Hlonda 1

02-972 Warszawa

tel. 22 213 11 90

instytut@ipjp2.pl

www.ipjp2.pl

JEDNOSTKA
ORGANIZACYJNA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

Mazowsze.
serce Polski

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	17
1. O WARTOŚCIACH PRZEKAZYWANYCH PODCZAS SPOTKAŃ RELIGIJNYCH I POZARELIGIJNYCH	19
1.1. Modlitwa przy grobie misjonarza ojca Józefa Gérarda	21
1.2. Przemówienie na konferencji skierowane do Episkopatu Lesotho	22
1.3. Homilia <i>Całą ufność złożył w obietnicy Boga</i> podczas Mszy św. i beatyfikacji o. Józefa Gérarda w Maseru (15.09.1988 r.)	22
1.4. Spotkanie z młodymi ludźmi na stadionie Pitso Ground	24
2. AFRYKAŃSKIE ŚRODOWISKO SPOŁECZNO-RELIGIJNE W TYM W LESOTHO NA PODSTAWIE ADHORTACJI JANA PAWŁA II <i>ECCLESIA IN AFRICA</i> (14.09.1995)	26
2.1. Adresaci nauczania papieskiego skierowanego do ludów Afryki	28
2.2. Orędzie aktualne i wiarygodne	30
2.3. Drogi ewangelizacji Afryki	30
3. PODSTAWOWE WARTOŚCI W NAUCZANIU JANA PAWŁA II	32
4. NAUCZANIE O MAŁŻEŃSTWIE I RODZINIE	34
PODSUMOWANIE	36
BIBLIOGRAFIA	37
NOWENNA DO BOŻEJ OPATRZNOŚCI	40
ZESZYTY WYDANE W SERII	47

LEHAHA
LA

NTATE JOSEPH GERARD
KA
NTOA EA SEQITI

KS. ZDZISŁAW STRUZIK
WYDZIAŁ STUDIÓW NAD RODZINĄ
UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Instytut Papieża Jana Pawła II
ORCID 0000-0002-2808-9786

Abstrakt

Święty Jan Paweł II podczas swego pontyfikatu wielokrotnie odwiedzał Afrykę (dotarł do 42 państw i wysp), zapoznał się przy okazji z wieloma problemami mieszkańców tego kontynentu. Podróże papieskie do Afryki, w tym do Lesotho, odbywały się w atmosferze głębokiej troski o odwiedzane społeczeństwa, a szczególnie o poziom religijności narodów i plemion tubylczych. Papież przekazywał podstawowe wartości w duchu pokoju, chcąc pojednać zwaśnione plemiona. Na podstawie Ewangelii oraz Tradycji Kościoła afrykańskiego starał się pogłębić ich wiarę w Chrystusa, a także zapoznać z wartościami, które respektują godność człowieka. Zdaniem Jana Pawła II Afryka to wielki dar od Boga, bowiem to na jej terenie objawia się wszelka i potężna miłość Stwórcy do człowieka. Historia zaś Afryki stwarza nadzieję na szybki rozwój ekonomiczny, społeczny i naukowy tego kontynentu, a wiara jego mieszkańców ma szansę doprowadzić ich w nowym tysiącleciu do bogactw naturalnych i duchowych.

Słowa kluczowe:

Jan Paweł II, Afryka, Lesotho, o. Józef Gérard, pielgrzymki

Abstract

Saint John Paul II visited Africa on numerous occasions during his pontificate, reaching forty-two countries and islands, and thereby gained a profound understanding of the challenges faced by the continent's peoples. Throughout his journeys to Africa, including Lesotho, his deep concern for the societies he encountered was clearly evident, with particular attention given to the religious life of peoples and indigenous tribal communities. The Pope proclaimed fundamental values rooted in peace, seeking to reconcile communities marked by conflict. Drawing upon the Gospel and the living Tradition of the Church in Africa, he endeavoured

to strengthen their faith in Christ and to promote values that respect dignity of the human person. John Paul II regarded Africa as a great gift from God, a land in which the Creator's boundless and powerful love for humanity is manifested. Significantly, the history of Africa offers hope for the continent's dynamic economic, social and scientific development, while the deep faith of its people holds the promise of both natural and spiritual fruitfulness in the new millennium.

Key words:

John Paul II, Africa, Lesotho, Fr. Joseph Gérard, pilgrimages

WPROWADZENIE

Święty Jan Paweł II¹ odbył pielgrzymkę do Lesotho tylko raz, była to 39 podróż apostolska do kraju afrykańskiego w celu spotkania się z wiernymi. Papież przybył do Maseru samochodem z Republiki Południowej Afryki, po przylocie z Botswany został z radością przywitany przez króla i inne osobistości państwowe oraz władze kościelne. Planem podstawowym wizyty Ojca Świętego były: Msza św. i beatyfikacja apostoła Afryki, zasłużonego w pracy duszpasterskiej miejscowego misjonarza o. Józefa Gérarda, połączone z powierzeniem Lesotho Matce Bożej, następnie wspólna modlitwa z młodzieżą na stołecznym stadionie, spotkanie ekumeniczne oraz złożenie wieńca na grobie króla Moshoeshe I.

Po spóźnionym przybyciu Papieża do Maseru doszło do tragicznego wydarzenia, w pewnym stopniu związanego z wizytą Ojca Świętego. „Partyzanci z Ruchu Wyzwolenia Lesotho, którzy dzień wcześniej porwali autobus z przybyłymi z RPA

1 Jan Paweł II (łac. Ioannes Paulus PP. II, wł. Giovanni Paolo II, właśc. Karol Józef Wojtyła) urodził się 18 maja 1920 r. w Wadowicach, zmarł 2 kwietnia 2005 r. w Watykanie. 16 października 1978 r. został wybrany na papieża przez drugie zgromadzenie kardynałów po śmierci Jana Pawła I. Był 264 papieżem w latach 1978–2005. Pierwszy w III RP kawaler Orderu Orła Białego i święty Kościoła katolickiego. Wcześniej: biskup pomocniczy krakowski (1958–1964), arcybiskup metropolita krakowski (1964–1978), kardynał prezbiter (1967–1978) oraz zastępca przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski (1969–1978). Był również poetą, poliglotą, aktorem, dramaturgiem, pedagogiem, filozofem historii, fenomenologiem i przedstawicielem personalizmu chrześcijańskiego. Zob. *Życiorys Jana Pawła II*, <https://fjp2.com/pl/zyciorys/> [dostęp: 15.07.2025]; *Rocznica urodzin Jana Pawła II*, <https://e-civitas.pl/home/pl/kosciol/rocznica-urodzin-sw-jana-pawla-ii> [dostęp: 22.12.2025].

pielgrzymami, zakonnikami i młodzieżą szkolną (wśród 69 osób było 36 dzieci), doprowadzili autokar z zakładnikami pod rezydencję Wysokiego Komisarza Brytyjskiego i domagali się widzenia z królem i Papieżem. Gdy partyzanci zaczęli ostrzeliwać placówkę brytyjską, do akcji wkroczyła brygada antyterrorystyczna z RPA. W wyniku strzelaniny zginęło 6 osób, a 29 odniosło rany. O tragicznym finale całego wydarzenia Papież dowiedział się późnym wieczorem w Rzymie i natychmiast udał się do kaplicy arcybiskupstwa na modlitwę w intencji ofiar. Rano 15.09.1988 r., na terenie hipodromu w Maseru Jan Paweł II celebrował Mszę św., podczas której dokonał beatyfikacji misjonarza Afryki Południowej o. Józefa Gerarda ze zgromadzenia oblatów².

Podróże papieskie odbywały się w atmosferze głębokiej troski o odwiedzane społeczeństwa, a szczególnie o poziom religijności narodów i plemion tubylczych. Papież przekazywał podstawowe wartości w duchu pokoju oraz pojednania zwaśnionych plemion. Na podstawie Ewangelii i Tradycji Kościoła afrykańskiego starał się pogłębić wiarę w Chrystusa zbawiającego i oferującego życie wieczne, osiąganę na podstawie wiedzy religijnej, tradycji religijnej oraz Kościoła łączącego wszystkie narody świata.

2 *Leksykon pielgrzymek Jana Pawła II*, red. A. Jackowski, I. Sołjan, Wydawnictwo WAM, Kraków 2005, s. 72-73.

1. O WARTOŚCIACH PRZEKAZYWANYCH PODCZAS SPOTKAŃ RELIGIJNYCH I POZARELIGIJNYCH

Jan Paweł II 14 września 1988 r., w Rzymie wygłosił homilię *Moc Krzyża – Moc Życia* podczas Mszy św. w Święto Podwyższenia Krzyża Chrystusa. Kazanie – przemówienie zostało skierowane do wszystkich zebranych wiernych, a szczególnie do „katechistów i nauczycieli, którzy odgrywają tak istotną rolę w dziele ewangelizacji tej górzystej i surowej ziemi”³. Papież pozdrowił członków wszystkich stowarzyszeń świeckich: Legionu Maryi, Stowarzyszenia św. Cecylii, żeńskiego Stowarzyszenia św. Anny oraz męskiego Stowarzyszenia Najświętszego Serca Pana Jezusa. W duchu pojednawczym Jan Paweł II powitał zebranych: „Zwracam się również z serdecznym powitaniem do naszych braci i siostr w Chrystusie należących do innych kościołów i wspólnot religijnych oraz do wszystkich ludzi dobrej woli”⁴.

Główną treścią kazania było nawiązanie do rozmowy Jezusa z Nikodemem o znaczeniu zła i grzechu, który dotyka każdego człowieka. Grzech został pokonany przez Chrystusa na drzewie krzyża, a Chrystus został wywyższony. Dlatego „Chrystus jest zbawicielem świata, albowiem w Nim i przez Niego objawia się – i stale

3 Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. «Moc Krzyża – Moc Życia»*, Roma, 14.09.1988 r., w: *Dzieła Zebrane. Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Azja, Afryka, Australia i Oceania*, t. 13, red. P. Ptasznik, M. Mokrzycki, T. Dzidek, Wydawnictwo M, Kraków 2009, s. 939, 1.

4 Tamże.

objawia – ta miłość, jaką Bóg umiłował świat «tak (...) Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał (J 3, 16)»⁵ – stwierdził Papież. Znamienne było bezpośrednie przesłanie do mieszkańców Lesotho, a mianowicie: „Moc Krzyża rozwija i wzbogaca waszą kulturę, podnosi ludzką godność, przewycięża grzech i znosi podziały, wpływa na wasze życie tak samo, jak wpływało na życie waszych przodków, poprzez zbawcze miłosierdzie Boga”⁶.

W końcowej części przemówienia Papież zwrócił się do pracowników oświaty i do absolwentów uniwersytetu także do ludu Basuto. Zostało również skierowane przesłanie do rodzin: „W sposób szczególny należy umacniać życie małżeńskie i rodzinne, najpierw poprzez głoszenie prawdziwej natury chrześcijańskiego małżeństwa, potem zaś – przez pracę nad zwalczaniem fałszywych idei i praktyk

5 Tamże, s. 940, 4.

6 Tamże, s. 941, 7.

społecznych, które niszczą ludzką godność i ponoszą szkodę wzajemnej wierności współmałżonków. Jest to sprawa szczególnie paląca w społeczności poddanej napięciom i stresom spowodowanym nieobecnością wielu ojców rodzin, zmuszonych przez warunki ekonomiczne do szukania pracy poza granicami Lesotho⁷.

Całość nauczania o małżeństwie i rodzinie Papież zawarł w kazaniach śródowych na audyencjach publicznych⁸, a szczególnie w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio*⁹. Na zakończenie przemówienia padły słowa: „Ludu Lesotho, moi bracia i siostry w Chrystusie! Nie zapominajmy o Krzyżu. Wszelkich dzieł Boga nie zapominajmy!” (PS 78 [77], 7)¹⁰.

1.1. MODLITWA PRZY GROBIE MISJONARZA OJCA JÓZEFA GÉRARDA

Papież wygłosił przemówienie nad grobem o. Józefa Gérarda, zasłużonego misjonarza Afryki, który w ubóstwie i poświęceniu dokonał wielkich dzieł ewangelizacji. „15 IX na terenie hipodromu w Maseru Jan Paweł II celebrował Mszę św., podczas której dokonał beatyfikacji misjonarza Afryki Południowej o. Józefa Gérarda ze zgromadzenia oblatów. Błogosławiony o. Józef Gérard urodził się we Francji (w pobliżu Nancy) 12 III 1831 r. w rodzinie rolników. Święcenia diakonatu przyjął w 1853 r. i w tym samym roku został wysłany na misje do Afryki, gdzie pozostał już do końca życia. W 1862 r. udał się do Basutolandu (dzisiejszego Lesotho), gdzie król Moshesh ofiarował zakonnikom wzgórze, na którym zbudowali pierwszą misję. Ta stacja misjonarska dała początek dzisiejszej Romie. W chwili przybycia misjonarzy oblatów w Basutolandzie nie było ani jednego katolika, zaś w roku śmierci błogosławionego o. Gérarda (1914 r.) katolików było już 15 tys. Zmarł w opinii świętości w wieku 83 lat. Uważany jest za «ojca Kościoła w Lesotho»¹¹.

7 Tamże.

8 Konferencje wygłoszone podczas śródowych audyencji ogólnych: 11.11.1981 r.–9.02.1983 r.; 23.05.1984 r.–28.11.1984 r.

9 Jan Paweł II, adh. *Familiaris consortio. O zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym* (22.11.1981 r.).

10 Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. «Moc Krzyża – Moc Życia»*, dz. cyt., s. 941, 8.

11 *Leksykon pielgrzymek Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 72–73.

W homilii Jan Paweł II zwrócił uwagę na potrzebę nieustannego rozwijania i pogłębiania wiary oraz odrzucenia drogi przemocy: „Zawsze zachowujcie wiarę w potęgę miłości i prawdy – miłości bliźniego”¹².

1.2. PRZEMÓWIENIE NA KONFERENCJI SKIEROWANE DO EPISKOPATU LESOTHO

Do biskupów zebranych na konferencji Papież skierował wezwanie, że należy dać „impuls misji głoszenia w całości Dobrej Nowiny o zbawieniu w naszym Panu Jezusie Chrystusie”¹³. Ponadto, zgodnie z ustaleniami Soboru Watykańskiego II, zaznaczył, że rodzina jest *kościółem domowym*, który buduje i daje rozwój społeczeństwu, a małżeństwo bazuje na wzajemnej miłości mężczyzny oraz kobiety¹⁴.

1.3. HOMILIA CAŁĄ UFNOŚĆ ZŁOŻYŁ W OBIETNICY BOGA PODCZAS MSZY ŚW. I BEATYFIKACJI O. JÓZEFA GÉRARDA W MASERU (15.09.1988 R.)

Homilię, przemówienie Papież rozpoczął od teologii mariologii, wskazując na rolę Maryi w dziele zbawienia, na przykład jako Ona daje w wierze. Jan Paweł II powiedział: „U stóp Krzyża Maryja nie przestawała wielbić niezgłębione miłosierdzie Boga – miłosierdzie, które trwa «z pokolenia na pokolenie»”¹⁵. Takiego miłosierdzia nieustannie potrzebuje Kościół, a w nim ludzie wierzący.

12 Tamże, s. 73.

13 Jan Paweł II, *L'allocuzione alla Conferenza Episcopale del Lesotho. L'evangelizzazione è il compito primario della Chiesa e richiede l'attiva collaborazione di tutto il Popolo di Dio*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 764, 2.

14 Tamże, s. 766, 6.

15 Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. i beatyfikacji o. Józefa Gerarda «Całą ufność złożył w obietnicy Boga»*, w: *Dziela Zebrane. Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Azja, Afryka, Australia i Oceania*, t. 13, red. P. Ptasznik, M. Mokrzycki, T. Dzidek, Wydawnictwo M, Kraków 2009, s. 942, 2.

Błogosławiony o. Józef został przedstawiony przez Papieża: „Ziemią, którą Bóg ukazał błogosławionemu Józefowi, była Afryka, a ściślej mówiąc, ziemia Afryki Południowej, później zaś – po kilku latach – ojczyzna ludu Basuto. Do tego kraju – do królestwa Lesotho – przybył jako mąż wiary. Przybył, ponieważ został wezwany i posłany, aby głosić królestwo Boże”¹⁶. A następnie Papież oceniał zasługi o. Józefa: „Właśnie to nieustanne, żarliwe pragnienie ewangelizacji kształtowało wszystkie etapy jego długiego życia. (...) Posłuszny swemu przełożonemu, ojciec Gerard udał się w 1876 r. do północnej części kraju, gdzie założył misję świętej Moniki. Następnie, przez ponad dwadzieścia lat pracował bez wytchnienia, zakładając klasztor i szkołę, oraz na terenach okolicznych kolejne misje. (...) żywił gorące nabożeństwo do Matki Boskiej i świętych”¹⁷.

Papież wskazał na etapy przyjmowania wiary oraz życia wiara: „Pierwszym etapem ewangelizacji jest przyjęcie do naszych umysłów i serc łaski nawrócenia, zgoda na pojednanie się z Bogiem”¹⁸. Drugim etapem jest w ramach Kościoła „służba pojednania i pokoju, za przykładem błogosławionego Józefa Gerarda”¹⁹. Kończąc homilię, Papież ponownie wskazał na Maryję: „Życzę wam wszystkim, drodzy bracia i siostry, ażeby słowa tej Janowej Ewangelii spełniły się na was. Niech każdy i każda znajdzie w Maryi swoją Matkę”²⁰.

Przed koncelebracją Eucharystii, sprawowanej z racji beatyfikacji o. Józefa, Papież odczytał *Akt Oddania Lesotho Najświętszej Maryi Pannie*²¹. Kończąc przemówienie, Jan Paweł II z wielkim bólem serca wspominał ofiary, które zginęły podczas rebelii w Maseru²².

16 Tamże, s. 943, 5.

17 Tamże, s. 944, 6.

18 Tamże, s. 945, 7.

19 Tamże.

20 Tamże, s. 945, 9.

21 Jan Paweł II, *L'Atto di affidamento del Lesotho alla Madre di Dio. «O cuore immacolato di Maria ti affido i giovani del Lesotho nei cui occhi risplende il futuro»*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 776-777.

22 Jan Paweł II, *La preghiera per le vittime della strage a Maseru*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 778.

1.4. SPOTKANIE Z MŁODYMI LUDŹMI NA STADIONIE PITSO GROUND

Papież podczas Liturgii Słowa wyraził nadzieję, którą widział w młodzieży, nadzieję dla Kościoła i Państwa, opartą na miłości do Pana Jezusa Chrystusa. Na stadionie było zgromadzone około 20 tysięcy młodych ludzi z Lesotho. Otrzymali oni przesłanie i wezwanie do poszanowania oraz życia w świadomości wartości chrztu świętego, który jest wielkim skarbem i uzdalnia do wiary: „Faith is our great treasure, faith in Christ the Lord”²³ (Wiara jest naszym wielkim skarbem, wiara w Chrystusa Pana).

Jan Paweł II potwierdził obecność młodych ludzi w Kościele i zachęcił ich do ustawicznego słuchania Słowa Bożego, do postawy pokoju, która jest zawarta w ich sercach. Należy zdecydowanie sprzeciwiać się przemocy. Tylko miłością można utwierdzać pokój oparty na wolności człowieka. Idąc drogą Chrystusa, przez modlitwę i przebaczenie oraz naśladowanie Pana, należy zmieniać świat na lepsze. Przebaczenie bowiem otwiera drzwi do nowego początku, pozwala na zrozumienie innych w miłości²⁴.

Ojciec Święty przytoczył słowa św. Pawła: „Jako więc wybrańcy Boży – święci i umiłowani – obleczcie się w serdeczne miłosierdzie, dobroć, pokorę, cichość, cierpliwość” (Kol 3, 12). Jan Paweł II dostrzegał w Lesotho wiele organizacji, które nie uznają nauczania Ewangelii, posługują się agresją i uprowadzeniami sprzecznymi z moralnością chrześcijańską oraz godnością człowieka²⁵.

Papież odniósł się także do spraw rodziny, zaznaczył, że jest ona zbudowana na wzór Trójcy Przenajświętszej i prezentuje sakramentalną miłość Chrystusa do Kościoła. W rodzinie dominuje dar wolnej zgody pomiędzy kobietą a mężczyzną, źródłem zaś miłości jest sam Chrystus. Człowiek nie może żyć bez miłości, której znaczenie może być wypaczone przez egoizm, pychę i puste slogany²⁶.

23 Jan Paweł II, *L'incontro con i giovani, nel campo sportivo «Pitso Ground» di Maseru. «Scegliete l'amore di Cristo, che è non violenza, tutela dei diritti umani e impegno per la giustizia»*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 780, 1.

24 Tamże, s. 782, 5.

25 Tamże, s. 783, 6.

26 Tamże.

Jan Paweł II odwołał się do *Apostolskiego Listu do Młodych*, do słów: „Nie lękajcie się Miłości, która stawia ludziom jasne wymagania”²⁷. Nie należy bać się Chrystusa, On zawsze jest prawdą. Młodzież nie powinna się obawiać wezwań Jezusa tak do życia kapłańskiego, jak i zakonnego. Ewangelia św. Mateusza 9, 37 brzmi: „Wtedy rzekł do swych uczniów: «Żniwo wprawdzie wielkie, ale robotników mało»”. Papież miał świadomość ofiarnej służby młodych wobec wiernych, rodziców i duchownych, ostatecznie wezwał młodych do podążania za Chrystusem: „Let Christ be your model in life”²⁸ (Niech Chrystus będzie twoim wzorem w życiu).

27 Jan Paweł II napisał list apostolski do młodych całego świata, wydany z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży w 1985 roku. Jan Paweł II, *List do młodych całego świata «Parati semper»*, z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży (31.03.1985 r.), 10.

28 Jan Paweł II, *L'incontro con i giovani, nel campo sportivo «Pitso Ground» di Maseru.*, dz. cyt., s. 784, 7.

2. AFRYKAŃSKIE ŚRODOWISKO SPOŁECZNO- RELIGIJNE W TYM W LESOTHO NA PODSTAWIE ADHORTACJI JANA PAWŁA II ECCLESIA IN AFRICA (14.09.1995 R.)

Adhortacja Jana Pawła II *Ecclesia in Africa* (14.09.1995 r.) została zredagowana już po wizycie Papieża w Lesotho. Wartość tego dokumentu opierała się na bezpośrednich wizytach papieskich w Afryce: Angola (4-5, 7-10.06.1992 r.), Benin (17.02.1982 r.) i (3-5.02.1993 r.), Botswana (13-14.09.1988 r.), Burkina Faso dawna Górna Wolta (10.05.1980 r. i 29-30.01.1990 r.), Burundi (5-7.09.1990 r.), Czad (30.01.-1.02.1990 r.), Demokratyczna Republika Konga dawny Zair (2-6.05.1980 r. i 14-16.08.1985 r.), Gabon (17-19.02.1982 r.), Gambia (23-24.02.1992 r.), Ghana (8-10.05.1980 r.), Gwinea (24-26.02.1992 r.), Gwinea Bissau (27-28.01.1990 r.), Gwinea Równikowa (18.02.1982 r.), Kamerun (10-14.08.1985 r.), Kenia (6-8.05.1980 r., 16-19.08.1985 r.), Kongo (5.05.1980 r.), Lesotho (14-16.09.1988 r.), Madagaskar (28.04.-1.05.1989 r.), Malawi (4-6.05.1989 r.), Mali (28-29.01.1990 r.), Maroko (19.08.1985 r.), Mauritius (14-16.10.1989 r.), Mozambik (16-19.09.1988 r.), Nigeria (12-17.02.1982 r.), Republika Środkowo Afrykańska (14.08.1985 r.), Republika Zielonego Przylądka (25-27.01.1990 r.), Reunion - posiadłość Francji (1-2.05.1989 r.), Rwanda (7-9.09.1990 r.), Senegal (19-23.02.1992 r.), Seszele (1.12.1986 r.), Suazi (16.09.1988 r.), Sudan (10.02.1993 r.), Tanzania (1-5.09.1990 r.), Togo (8-10.08.1985 r.), Uganda (5.02.1993 r.), Wybrzeże Kości Słoniowej (10-12.05.1980 r., 10.08.1985 r. i 9-10.09.1990 r.), Wyspy

Świętego Tomasza i Księżycy (6.06.1992 r.), Zambia (2-4.05.1989 r.), Zimbabwe (10-13.09.1988 r.)²⁹. Te liczne podróże pozwoliły papieżowi zapoznać się z problemami wspomnianych państw, ich rzeczywistością religijną, duszpasterską Kościoła katolickiego, a także Papież miał możliwość skonfrontować się z zagadnieniami społecznymi, gospodarczymi, a nawet politycznymi owych krajów.

Ważną zatem okazała się adhortacja apostolska *Ecclesia in Africa*, oparta na własnych doświadczeniach Papieża i opiniach oraz świadectwach miejscowych biskupów zaproszonych do Rzymu w 1987 r. Wtedy to – mówił Papież – „Członkowie Zgromadzenia Synodalnego zwrócili się do mnie z prośbą, bym zapoznał cały Kościół z owocami ich refleksji i modlitwy, ich dyskusji i wymiany doświadczeń”³⁰.

„Zgromadzenia Ogólne Synodu Biskupów, odbywające się w regularnych odstępach czasu poczynając od 1967 r., dostarczyły Kościołowi, który jest w Afryce, cennych sposobności do wypowiedzania się na powszechnym forum Kościoła”³¹. W latach 1977-1983 „niektórzy Biskupi, kapłani, osoby konsekrowane, teolodzy i wierni świeccy wyrażali życzenie, by został zwołany Sobór albo Synod afrykański, który miałby ocenić stan ewangelizacji Afryki i stworzyć podstawy dla podjęcia doniosłych decyzji dotyczących przyszłości kontynentu”³². Zorganizowano konsultacje obejmujące Konferencje Episkopatów oraz wszystkich Biskupów Afryki i Madagaskaru: na ich podstawie Papież mógł zwołać Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów poświęcone Afryce (6.01.1989 r.)³³.

29 *Leksykon pielgrzymek Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 14-143.

30 Jan Paweł II, adh. *Ecclesia in Africa. Do biskupów, do kapłanów i diakonów, do zakonników i zakonnicy oraz do wszystkich wiernych o Kościele w Afryce i jego misji ewangelizacyjnej u progu roku 2000* (14.09.1995 r.), 1. Synod Biskupów Afryki nawiązywał do Soboru Watykańskiego II. „W takim właśnie klimacie Biskupi Afryki i Madagaskaru, obecni na Soborze, postanowili utworzyć własny Sekretariat Generalny, mający koordynować ich wystąpienia i przedstawiać w Auli Soborowej – w miarę możliwości – ich wspólny punkt widzenia”. Tamże, 3.

31 Tamże, 4.

32 Tamże, 5.

33 Tamże.

2.1. ADRESACI NAUCZANIA PAPIESKIEGO SKIEROWANEGO DO LUDÓW AFRYKI

Adresatami nauczania Jana Pawła II byli ludzie, z którymi Papież spotykał się podczas licznych pielgrzymek na terenie Afryki. Ojciec Święty mówił „przede wszystkim do Pasterzy oraz do wiernych świeckich, a następnie do braci innych wyznań chrześcijańskich, do wszystkich wyznawców wielkich religii monoteistycznych, zwłaszcza tradycyjnej religii afrykańskiej, oraz do wszystkich ludzi dobrej woli, którzy w taki czy inny sposób troszczą się o duchowy i materialny rozwój Afryki lub decydują o losach tego wielkiego kontynentu”³⁴.

Szczególne oraz osobiste przesłanie Papież kierował do: biskupów, kapłanów, diakonów, seminarzystów, osób zakonnych, członków Instytutów życia konsekrowanego i Stowarzyszeń życia apostołskiego, do katechistów, a także tych wszystkich, którzy ze służby braciom uczynili ideał swego życia. Podstawowym planem działań papieskich było utwierdzenie wiernych w wyznawanej wierze, Papież to stwierdził: „Pragnę utwierdzić ich w wierze” (por. Łk 22, 32), aby wierni pozostali nadal świadkami Chrystusa Zbawiciela³⁵.

„W dniu uroczystego otwarcia Specjalnego Zgromadzenia Biskupi Afryki wyrazili publicznie także swą wiarę w «jedyny Kościół Chrystusowy, który wyznajemy w Symbolu wiary jako jeden, święty, katolicki i apostołski»”³⁶. „Ojcowie Synodalni, zgromadzeni w tym dniu w Bazylice Watykańskiej, byli w pełni świadomi tego, iż radość ich Kościoła płynie z tego samego wydarzenia, które napełniło radością serca Apostołów w dniu Paschy: ze zmartwychwstania Pana Jezusa (por. Łk 24, 40-41)”³⁷.

Papież Jan Paweł II wezwał cały Lud Boży Afryki, aby otwarcie przyjął i przyjmował „orędzie nadziei”, jakim jest Ewangelia Chrystusa, głoszona przez Kościół katolicki i powszechny. Zamierzeniem bezpośrednim był „rozwój organicznej solidarności duszpasterskiej na terenie całej Afryki i sąsiadujących z nią wysp”³⁸.

34 Tamże, 7.

35 Tamże.

36 Tamże, 11.

37 Tamże, 12.

38 Tamże, 16. Jan Paweł II wziął udział w Zgromadzeniu Synodu Biskupów dla Afryki w 1994 r., czego owocem była adhortacja *Ecclesia in Africa*.

Papież Jan Paweł II był zainteresowany, aby wszelkie działania eklezjalne: synody, adhortacje i Sekretariat Generalny krajów Afryki obradowały „w pełnej komunii z Kościołem powszechnym”³⁹.

2.2. ORĘDZIE AKTUALNE I WIARYGODNE

„Według Ojców Synodalnych zasadniczy problem, przed jakim stoi Kościół Afryki, polega na opisanu, w sposób możliwie najjaśniejszy, czym jest on sam i jakie zadania musi wykonać, aby jego orędzie miało związek z konkretną rzeczywistością i było wiarygodne. We wszystkich dyskusjach na forum Zgromadzenia powoływano się na tę naprawę kluczową i fundamentalną potrzebę, stanowiącą, autentyczne wyzwanie dla Kościoła w Afryce”⁴⁰. Wspólnie przyznano, że „Duch Święty jest głównym sprawcą w szerzeniu Ewangelii, ponieważ On pobudza do przepowiadania i przygotowuje serce człowieka do przyjęcia i rozumienia słowa zbawienia”⁴¹, a Jan Paweł II stwierdził: „Dziś bardziej niż kiedykolwiek Kościół jest świadom, że jego orędzie społeczne zyska większą wiarygodność dzięki świadectwu działania, niż dzięki swej wewnętrznej spójności i logice”⁴².

2.3. DROGI EWANGELIZACJI AFRYKI

Przed Specjalnym Zgromadzeniem Ogólnym S.C.E.A.M (Symposium Konferencji Biskupów Afryki i Madagaskaru) przedstawiono tzw. *Lineamenta*, czyli założenia, materiał przygotowawczy na obrady Synodu o Afryce. „Ojcowie Synodalni

39 Jan Paweł II, adh. *Ecclesia in Africa* (14.09.1995 r.), 19.

40 Tamże, 21.

41 Paweł VI, adh. apost. *Evangelii nuntiandi. O ewangelizacji w świecie współczesnym* (8.12.1975 r.), 75; *Acta Apostolicae Sedis. Commentarium Officiale* t. 68, Typis Polyglottis Vaticanis, 1976, s. 66.

42 *Acta Apostolicae Sedis. Commentarium Officiale*, t. 83, Typis Polyglottis Vaticanis, 1991, s. 862; Jan Paweł II, enc. *Centesimus annus. Do czcigodnych braci w episkopacie, do kapłanów i rodzin zakonnych, do wiernych Kościoła katolickiego i wszystkich ludzi dobrej woli w setną rocznicę encykliki «Rerum novarum»* (1.05.1991), 57; Jan Paweł II, adh. *Ecclesia in Africa* (14.09.1995 r.), 21.

wspominali wielkie dzieła, jakich Bóg dokonał w dziejach ewangelizacji Afryki. Dzieje te sięgają epoki narodzin samego Kościoła. Ewangelia została rozpowszechniona w Afryce w kilku fazach. Pierwsze wieki chrześcijaństwa były czasem ewangelizacji Egiptu i Afryki Północnej. Druga faza, obejmująca regiony kontynentu położone na południe od Sahary, przypadła na XV i XVI stulecie. Faza trzecia, okres niezwykłego wysiłku misyjnego, rozpoczęła się w XIX w.⁴³

43 Jan Paweł II, adh. *Ecclesia in Africa* (14.09.1995 r.), 30.

3. PODSTAWOWE WARTOŚCI W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Święty Jan Paweł II podczas swych pielgrzymek apostolskich na wszystkich kontynentach, we wszystkich odwiedzanych państwach głosił wartości oparte na nauczaniu Kościoła, bazującego z kolei na Ewangelii i Tradycji.

Święty Jan Paweł II w swoim nauczaniu wielokrotnie odwoływał się do podstawowych wartości dotyczących człowieka: sprawiedliwości, prawdy i pokoju. Wśród nich ważne miejsce zajmowała także mądrość, która polega na wyborze właściwych środków do osiągnięcia zamierzonych celów. Do podstawowych wartości należały ponadto wolność, sprawiedliwość, miłość oraz solidarność. Jan Paweł II głosił te wartości w sposób dostosowany do danych środowisk, aby nikogo, szczególnie ówczesnych władz, nie obrazić ani nie sprowokować wewnętrznego konfliktu. Skuteczność takiej nauki, a także jej formy okazywały się dalekosiężne oraz pozostały w świadomości ogólnej tak w miejscowych społecznościach, jak i w relacjach międzynarodowych.

Nauczanie o pokoju zawierało przesłanie, że: „Bezpieczeństwo człowieka należy do podstawowych wartości i jest nieodłącznie związane ze sprawiedliwością. Wynika ono z relacji człowiek–społeczeństwo. Państwo ma obowiązek wobec obywatela zagwarantowania mu bezpieczeństwa indywidualnego i międzynarodowego”⁴⁴.

44 Zob. Z. Struzik, *Bezpieczeństwo człowieka a mądrość w nauczaniu błogosławionego kard. Stefana Wyszyńskiego i świętego Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 15*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2025, s. 5; zob. też: Z. Struzik, *Zeszyty o Bożej Opatrzności*, nr. od 1 do 15, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2016–2025.

W nauczaniach kierowanych do władz i do społeczeństw Papież mówił o obowiązkach państwa, a mianowicie: „Obowiązki człowieka – obywatela zakładają jednocześnie obowiązki społeczności państwowej. W analizie socjologicznej obowiązki Państwa łączą się z naturalną potrzebą egzystencji ludzkiej, we współczesnej socjologii ważne jest zagwarantowanie obywatelom właściwego zatrudnienia i sprawiedliwego wynagradzania za wykonywaną pracę”⁴⁵. Państwo ma obowiązek zadbać o bezpieczeństwo danego narodu, aby każdy obywatel czuł się dowartościowany, bezpieczny, a także posiadał podstawowe dobra: wolność, sprawiedliwość, dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej.

„Poczucie bezpieczeństwa odnosi się do stanu uczuciowego człowieka, wprowadza w jego życie wewnętrzny spokój wtedy, kiedy podstawowe dobra niezbędne do egzystencji są zaspokojone. Te dobra to wartości duchowe i materialne, inaczej mówiąc wewnętrzne i zewnętrzne, albowiem człowiek jest bytem duchowo-materialnym. Poczucie bezpieczeństwa i zarazem poszukiwanie stanu bezpieczeństwa najczęściej jest odczuwalne w zagrożeniach, utraty podstawowych wartości duchowych i dóbr materialnych. Mądrość uprzednia, aktualna i przyszła odgrywa ważną rolę w budowaniu poczucia dobrego życia”⁴⁶.

45 Zob. Z. Struzik, *Bezpieczeństwo człowieka a mądrość*, dz. cyt., s. 14-15.

46 Tamże, s. 6.

4. NAUCZANIE O MAŁŻEŃSTWIE I RODZINIE

Podstawową wartością państwa i społeczeństwa określonego przez daną społeczność jest rodzina, jej egzystencja, płodność oraz trwanie w historii pokoleń.

„Święty Jan Paweł II jako filozof i teolog oraz obserwator społeczeństw całego świata zostawił nauczanie na temat małżeństwa i rodziny kompletne, wnikliwie przeanalizowane. W swoich dziełach dokonał gruntownej analizy osobowości ludzkiej, która ze swej natury skierowana jest ku Bogu i dobru. Powołanie człowieka do życia w małżeństwie oparł na podstawowych wartościach: miłości, sprawiedliwości, pokoju, prawdzie, wolności i solidarności. Zadania wychowawcze w rodzinie zdaniem św. Jana Pawła II należą przede wszystkim do rodziców”⁴⁷. Sakramentalny zaś związek małżeński niesie z sobą wartość wiary, wartość podnoszącą małżonków do specjalnej godności dzieci Bożych. To wszystko bowiem co dzieje się w małżeństwie, a także w rodzinie, jest wzajemnym uświęcaniem się poprzez wzajemną służbę.

W rodzinie, w państwie i w każdej grupie społecznej należy dostrzegać godność człowieka. „Godność to przymiot naturalny, obowiązujący w rozpoznaniu, przyjęciu i uszanowaniu bytu ludzkiego, jako wartości jedynej w swoim rodzaju, ważnej, niezbywalnej i skierowanej, tak jak Bóg, do działania z obowiązkiem

⁴⁷ Zob. Z. Struzik, *Małżeństwo i rodzina w przemówieniach Jana Pawła II i kard. Stefana Wyszyńskiego w diecezji płockiej. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 17*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2025, s. 5.

odpowiedzialności. Człowiek godny – podobny do Boga rozpoznaje swego Stwórcę i wypełnia wszystkie zadania przed nim postawione, duchowo i materialnie⁴⁸.

Połączenie świadomości godności człowieka z podstawowymi wartościami sprawia szansę na pogodne trwanie rodzin i państw, a w kategoriach wiary staje się drogą do zbawienia.

48 Tamże, s. 9.

PODSUMOWANIE

Święty Jan Paweł II podczas swego pontyfikatu⁴⁹ wielokrotnie odwiedzał Afrykę, zapoznał się z wieloma problemami ówczesnych społeczeństw tego kontynentu, dotarł do 42 państw i wysp, aby umacniać ich mieszkańców w wierze i przekazywać im w nauczaniu podstawowe wartości, które respektują godność człowieka i tworzą podstawy do pokojowego współistnienia.

Kontynent afrykański, zdaniem Papieża Jana Pawła II, jest wielkim darem od Boga, bowiem to na jego terenie objawia się wszelka i potężna miłość Stwórcy do człowieka. Ten ostatni posłuszny Bogu może czerpać z miłości Pana wszelkie dary i tak urządzać doczesność, aby była ona przyjazna ludziom, gwarantowała im godną egzystencję i stawała się drogą zbawienia przez wiarę. Historia Afryki stwarza nadzieję na szybki rozwój ekonomiczny, społeczny i naukowy tego kontynentu, a wiara jego mieszkańców ma szansę doprowadzić ich w nowym tysiącleciu do bogactw naturalnych i duchowych.

„Również w trzecim tysiącleciu Kościół pozostanie temu wierny, czyniąc człowieka swoją własną drogą, świadomy, że nie postępuje naprzód sam, ale z Chrystusem, swym Panem. To On uczynił swoją własną drogą człowieka i prowadzi go nawet wówczas, gdy ten nie zdaje sobie z tego sprawy”⁵⁰.

49 Pontyfikat Jana Pawła II trwał od 16.10.1978 r. do 2.04.2005 r.

50 Jan Paweł II, enc. *Centesimus annus* (1.05.1991 r.), 62.

BIBLIOGRAFIA

- Acta Apostolicae Sedis. Commentarium Officiale*, t. 68, Typis Polyglottis Vaticanis, 1976.
- Acta Apostolicae Sedis. Commentarium Officiale*, t. 83, Typis Polyglottis Vaticanis, 1991.
- Jan Paweł II, adh. *Ecclesia in Africa. Do biskupów, do kapłanów i diakonów, do zakonników i zakonnic oraz do wszystkich wiernych o Kościele w Afryce i jego misji ewangelizacyjnej u progu roku 2000* (14.09.1995 r.).
- Jan Paweł II, adh. *Familiaris consortio. O zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym* (22.11.1981 r.).
- Jan Paweł II, *L'allocuzione alla Conferenza Episcopale del Lesotho. L'evangelizzazione è il compito primario della Chiesa e richiede l'attiva collaborazione di tutto il Popolo di Dio*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 762-767.
- Jan Paweł II, *L'Atto di affidamento del Lesotho alla Madre di Dio. «O cuore immacolato di Maria ti affido i giovani del Lesotho nei cui occhi risplende il futuro»*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 776-777.
- Jan Paweł II, enc. *Centesimus annus. Do czcigodnych braci w episkopacie, do kapłanów i rodzin zakonnych, do wiernych Kościoła katolickiego i wszystkich ludzi dobrej woli w setną rocznicę encykliki «Rerum novarum»* (1.05.1991 r.).
- Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. i beatyfikacji o. Józefa Gerarda «Całą ufność złożył w obietnicy Boga»*, w: *Dzieła Zebrane. Homilie i przemówienia z pielgrzy-*

- mek – Azja, Afryka, Australia i Oceania*, t. 13, red. P. Ptasznik, M. Mokrzycki, T. Dzidek, Wydawnictwo M, Kraków 2009, s. 942-945.
- Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. «Moc Krzyża – Moc Życia»*, Roma, 14.09.1988 r., w: *Dzieła Zebrane. Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Azja, Afryka, Australia i Oceania*, t. 13, red. P. Ptasznik, M. Mokrzycki, T. Dzidek, Wydawnictwo M, Kraków 2009, s. 939-941.
- Jan Paweł II, *L'incontro con i giovani, nel campo sportivo «Pitso Ground» di Maseru. «Scegliete l'amore di Cristo, che è non violenza, tutela dei diritti umani e impegno per la giustizia»*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 779-784.
- Jan Paweł II, *List do młodych całego świata «Parati semper»*, z okazji Międzynarodowego Roku Młodości (31.03.1985 r.).
- Jan Paweł II, *La preghiera per le vittime della strage a Maseru*, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, 1988, t. 11, cz. 3, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1991, s. 778.
- Leksykon pielgrzymek Jana Pawła II*, red. A. Jackowski, I. Sołjan, Wydawnictwo WAM, Kraków 2005.
- Paweł VI, adh. *Evangelii nuntiandi. O ewangelizacji w świecie współczesnym* (8.12.1975 r.).
- Rocznica urodzin Jana Pawła II*, <https://e-civitas.pl/home/pl/kosciol/rocznica-urodzin-sw-jana-pawla-ii> [dostęp: 22.12.2025].
- Struzik Z., *Bezpieczeństwo człowieka a mądrość w nauczaniu błogosławionego kard. Stefana Wyszyńskiego i świętego Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 15*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2025.
- Struzik Z., *Dzieciństwo Boże w nauczaniu księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 6*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2017.
- Struzik Z., *Jan Paweł II w Chile – przesłanie i nauczanie. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 2*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2017.
- Struzik Z., *Jan Paweł II w Meksyku. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 13*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2019.

BIBLIOGRAFIA

- Struzik Z., *Macierzyństwo wyrazem miłości Ojczyzny w nauczaniu papieskim. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 11*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2019.
- Struzik Z., *Małżeństwo i rodzina w przemówieniach Jana Pawła II i kard. Stefana Wyszyńskiego w diecezji płockiej. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 17*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2025.
- Struzik Z., *Podstawy wolności narodu w nauczaniu Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 14*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2018.
- Struzik Z., *Przesłanie moralno-teologiczne Jana Pawła II w Kolumbii 1-7 lipca 1986. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 7*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2018.
- Struzik Z., *Święty Jan Paweł II o powołaniu na podstawie «Listu do Kapłanów». Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 3*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2017.
- Struzik Z., *Tematyka nauczania Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Ameryki Środkowej. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 4*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2017.
- Struzik Z., *Teologia ciała w nauczaniu Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 10*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2018.
- Struzik Z., *Wartość i godność rodziny w nauczaniu Jana Pawła II. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 5*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2017.
- Struzik Z., *Wartość i ważność wieku dojrzałego. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 12*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2019.
- Struzik Z., *Wartość przesłania Encykliki «Humanae vitae». Nauczania papieskie. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 8*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2018.
- Struzik Z., *Wolność w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w 100. rocznicę odzyskania Niepodległości. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 9*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2018.
- Struzik Z., *Znaczenie przesłania encykliki Jana Pawła II «Evangelium vitae» (25.03.1995) we współczesnej teologii życia. 20-lecie encykliki. Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 1*, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2016.
- Życiorys Jana Pawła II*, <https://fjp2.com/pl/zyciorys/> [dostęp: 15.07.2025].

NOWENNA DO BOŻEJ OPATRZNOŚCI

Modlitwa na każdy dzień nowenny

PIEŚŃ:

Kto się w opiekę odda Panu swemu,
a całym sercem szczerze ufa Jemu,
śmiało rzec może: Mam obrońcę Boga,
nie przyjdzie na mnie żadna straszna trwoga.

Ciebie On z łowczych obieży wyzuje
i w zaraźliwym powietrzu ratuje:
w cieniu swych skrzydeł zachowa cię wiecznie,
pod Jego pióry uleżysz bezpiecznie.

Opatrzności Boża, która wszystkim rządzisz i wszystkim kierujesz
– wierzę w Ciebie!

Opatrzności Boża, która czuwasz i opiekujesz się każdym stworzeniem
– ufam Tobie!

Opatrzności Boża, która jako Matka najtroskliwsza zaspakajasz na każdy dzień
wszystkie potrzeby swych dzieci
– kocham Cię, uwielbiam Cię, powierzam się Tobie!

Opatrzności Boża czuwaj nad nami!

Tobie Opatrzności Boża powierzamy tę nowennę w intencji...

DZIEŃ 1

Cały świat, w którym żyjemy, poruszamy się i jesteśmy, jest w rękach Boga. To „w Nim żyjemy, poruszamy się i jesteśmy” (Dz 17, 28). To nie On żyje w naszym świecie, lecz to my żyjemy w Jego świecie. On nigdy nie wypuszcza nas ze swoich rąk. Nie traci nas sprzed oczu. Nie gubi planów naszego życia. Inaczej nie byłby Bogiem ani doskonałą Miłością, ani doskonałą Obecnością. Nie byłby Ojcem i Matką. – „Czyż może niewiasta zapomnieć o swym niemowlęciu, ta, która kocha syna swego łona?

A nawet, gdyby ona zapomniała, Ja nie zapomnę o tobie! Oto wyrylem cię na obu dłoniach” (Iz 49, 15-16).

LITANIA DO BOŻEJ OPATRZNOŚCI

Kyrie elejson. Chryste elejson. Kyrie elejson.

Chryste, usłysz nas. Chryste, wysłuchaj nas.

Ojczy z nieba, Boże – zmiłuj się nad nami.

Synu, Odkupicielu świata, Boże – zmiłuj się nad nami.

Duchu Święty, Boże – zmiłuj się nad nami.

Opatrzności Boża, godny celu miłości aniołów i ludzi – zmiłuj się nad nami.

Opatrzności Boża, nadziejo naszego zbawienia,

Opatrzności Boża, pociecho Kościoła pielgrzymującego,

Opatrzności Boża, drogo do Nieba,

Opatrzności Boża, wyprowadzająca z wszelkich niebezpieczeństw,

Opatrzności Boża, rozdzielająca łaski,

Opatrzności Boża, nieprzebrany skarbie wszelkiego dobra,

Opatrzności Boża, wspierająca sprawiedliwych,

Opatrzności Boża, nadziejo grzeszników,

Opatrzności Boża, ucieczko nieszczęśliwych,

Opatrzności Boża, pomocy we wszelkiej potrzebie,

Opatrzności Boża, ukojenie serc,

Opatrzności Boża, schronienie udręczonych,

Opatrzności Boża, skuteczny leku na wszelkie strapienia,

Opatrzności Boża, nasycenie zgłodniałych,

Opatrzności Boża, wsparcie ubogich,

Opatrzności Boża, podpora wdów i sierot,

Opatrzności Boża, boski przymiocie godny naszego uwielbienia,
Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, przepuść nam, Jezu.
Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, wysłuchaj nas, Jezu.
Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, zmiłuj się nad nami.

P: Wychwalamy Panie, Twoją świętą Opatrzność.

W: I poddajemy się wszystkim Jej wyrokom.

Módlmy się:

Panie, Ojczy wszechmogący i dobry, który przez swą Opatrzność prowadzisz nas i ochraniasz w każdej chwili naszego życia, naucz nas być zawsze posłusznymi Twojej woli, abyśmy kiedyś mogli wielbić Cię i dzięki Ci składać bez końca zjednoczeni w chwale Twego Królestwa. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

K : OPATRZNOŚCI BOŻA

W: CZUWAJ NAD NAMI

PIEŚŃ:

1. Szczęśliwy kogo Opatrzność Boska, ma w swej opiece niech się nie troska:
W żadnym przypadku ten nie szkodzi, kogo Opatrzność Boska piastuje.
2. Nie tak miedziany mur jest bezpieczny ani dyament tak trwało wieczny;
Jak kto przy Bogu łaskawym stoi, żadnych się nieszczęść niechaj nie boi.
3. Niechaj się na mnie i świat oburzy, niechaj me serce w żalach zanurzy;
Gdy tylko spojrzy niebieskie oko, wyjdę z tej toni pewnie wysoko.

DZIEŃ 2

Bóg, który nas stworzył własnymi rękami, nie zakończył swojego dzieła w pierwszej chwili stwarzania. Stwarza nas nieustannie. Nieustannie kształtuje nas na swój obraz i podobieństwo. Więcej – nie chce tego czynić bez naszej woli i bez naszej współpracy. Opatrzność wyraża się w tym, że czuwa nad naszą drogą, prowadzącą do pełni szczęścia, do spełnienia się każdego z nas.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 3

„Nasz Bóg jest w niebie; czyni wszystko, co zechce” (Ps 115, 3), to jednak pozostawia nas istotami całkowicie wolnymi. Więcej, daje nam możliwość uczestnictwa w swojej Opatrzności. Chce, abyśmy czynili sobie ziemię poddaną. Chce, abyśmy się stali Jego pomocnikami (por. 1 Kor 3, 9). Ilekroć podejmujemy to pragnienie Opatrzności Bożej, nasze życie staje się opatrnościowe, nawet wtedy, gdy prowadzi przez doświadczenia. Ilekroć natomiast żyjemy własnym życiem, rozmiwiamy się z Bogiem – tylekroć nasze życie zanika, staje się życiem „nieopatrznym”. Przypomina nam o tym święty Paweł: „Albowiem to Bóg jest w was sprawcą i chcenia, i działania zgodnie z Jego wolą” (Flp 2, 13).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 4

Od naszej wiary i zaufania zależeć będzie nasze powierzenie się lub nie Opatrzności Bożej. Bóg w swej Opatrzności zawsze pozostanie wierny. Takie zaufanie staje się prawdziwą próbą, gdy naprzeciw naszej wiary w Opatrzność Bożą stanie pokusa zgorszenia z powodu szalejącego zła. W takich momentach bardzo potrzebujemy duchowego wsparcia i obecności innych, którzy wierzą, którzy mają nadal siłę powtarzać z wiarą: „Wszystko w rękach Boga”. „Wierzimy mocno, że Bóg jest Władcą świata i historii. Drogi Jego Opatrzności są dla nas często nieznanne. Dopiero u kresu, gdy skończy się nasze poznanie częściowe, gdy zobaczymy Boga „twarzą w twarz” (1 Kor 13, 12), w pełni poznamy drogi, którymi Bóg prowadził swoje stworzenie, nawet przez dramaty zła i grzechu, do odpoczynku ostatecznego Szabatu, ze względu na który stworzył ziemię i niebo” (KKK 314).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 5

Pełnienie woli Ojca łączył Jezus ze swoim powołaniem i posłannictwem (J 17, 3). Pełnimy wolę Ojca na wzór Jezusa, gdy żyjemy naszym powołaniem, które jest wolą Boga dla nas. Modląc się, pamiętajmy, iż prośba, której motywacja i przedmiot są dobre same w sobie, może nie odpowiadać woli Bożej i nie zostać spełniona. Będzie spełniona tylko wtedy, gdy zgadza się z mądrością i wolą Boga: „Jeżeli Pan zechce”, jak pisze św. Jakub (Jk 4, 15). Każda prośba o to, by wstać w wierze, nadziei i miłości, lub stawać się świętym w całym postępowaniu

(por. 1 P 1, 15), zawsze będzie wysłuchana, ponieważ, jesteśmy tego pewni, „wołą Bożą jest (nasze) uświęcenie” (1Tes 4, 3). Bóg nie może na to nie odpowiedzieć. „Ojciec Twój odda tobie”, On ci to da. Kiedy? To sekret Jego mądrości. Bądźmy jednak tego pewni.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 6

Pełnimy na co dzień wolę Ojca, gdy używamy naszej woli zgodnie z wolą i zamiarem Ojca. Człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boże. Bóg na początku stworzenia mocą swej woli „rzekł” i stało się. Siłą swej woli wprowadził porządek i harmonię do chaosu stworzenia. Człowiek mocą swojej woli i Bożej łaski powinien wprowadzić porządek i harmonię w chaos i bałagan swego małego świata. Winien usunąć to, co blokuje działanie Opatrzności Bożej.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 7

Bóg jest Miłością... Uświadamiamy sobie, że jeśli tak jest, to On ma wobec każdego z nas wspaniały plan miłości, wzywa nas do miłości. Na ten Boży plan miłości Maryja odpowiedziała słowami: „Niech mi się stanie”. Maryja powiedziała swoje „TAK” z pragnieniem i radością. Taka powinna być również nasza postawa. Bo zamysł Boga – wola Boża, to coś pięknego, dobrego, coś pożytecznego dla nas.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 8

Wiemy, że Bóg jak dobry Ojciec myśli o nas i troszczy się o każdy nasz dzień. Jest „nasz”, ale doświadczamy jak trudno w chwili cierpienia, choroby, próby, powiedzieć „Ojcze”. Najtrudniej jest przyjąć wolę Bożą w cierpieniu. Trzeba się często wraz z Jezusem krwawo pocić, zmagać wewnętrznie. Światłem i oparciem w takich godzinach jest modlitwa: „Nie moja, ale Twoja wola niech się stanie” (Łk 22, 42).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 9

W naszym zwykłym życiu doświadczamy różnych opatrznościowych wydarzeń, cierpień i prób, doświadczamy niepowodzeń, które są potrzebne, aby Bóg, który

jest Ojcem, jest Miłością, mógł do nas mówić jasno lub lepiej, by Bóg mógł być w nas słuchanym. Ale nie jest tak, że Bóg decyduje o cierpieniu, niepowodzeniu, chcąc tylko nas doświadczyć. Bóg może przyzwolić na wiele doświadczeń, bo widzi dalej, niż sięga nasze, nawet największe doświadczenie.

Litania do Bożej Opatrzności

Za zgodą Kurii Metropolitalnej Warszawskiej z dnia 30.03.2016/Nr 704/D/2016.

AKT DZIĘKCZYNIENIA I ZAWIERZENIA OPATRZNOŚCI BOŻEJ

Boże naszych ojców.

Boże Patriarchów i Proroków, Apostołów i Męczenników.

Boże wszystkich świętych.

Dziękuję Ci za Twoją miłosierną miłość, która nigdy się nie nuży i nie zniechęca.

Dziękuję za to, że w Jezusie obiecałeś być z nami przez wszystkie dni – aż do skończenia świata.

Dziękuję za to, że w Matce Twojego Syna dałeś Kościołowi Matkę.

Dziękuję za to, że byłeś ze mną w radosnych i trudnych chwilach mego życia.

Dziękuję za to, że w Twoich świętych dałeś mi opatrnościowych przewodników na drodze do świętości.

Boże pełen majestatu i miłosierdzia Tobie oddaję moje trudne dziś i tajemnicze jutro.

Twojej Opatrzności zawierzam siebie – cząstkę Twojego Kościoła – abym był solą ziemi,

w prostocie żyjąc Ewangelią, był świadkiem prawdy, która wyzwala.

Zawierzam Ci siebie, bym nie bał się przyjąć powołania do pójścia za Chrystusem na każdej drodze życia. Bym niosąc mój krzyż, zachował ufność, że na mojej drodze krzyżowej nie jestem sam.

Zawierzam Ci moją rodzinę, by była silna wiarą i bogata w miłość, która nie szuka swego, nie unosi się gniewem, nie pamięta złego, która wszystko znosi i wszystko przetrzyma.

Zawierzam wszystko i z serca wołam: Opiekuj się mną, Opatrzności nasza! Boże przedwieczny. Do Ciebie należy czas i wieczność. Powierzam Twojej Opatrzności losy moje i moich bliskich. Nie opuszczaj nas – nawet wtedy,

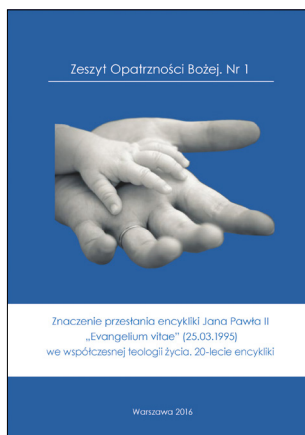
gdy my opuszczamy Ciebie. Prowadź nas – nawet wtedy, gdy nasze drogi nie są Twoimi drogami. Mów do nas – nawet wtedy, gdy nasze serca są nieskore do słuchania.

Boże w Trójcy Jedyny, Ojczy, Synu i Duchu Święty bądź uwielbiony teraz i zawsze.

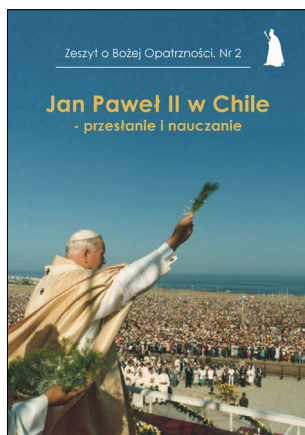
Amen.

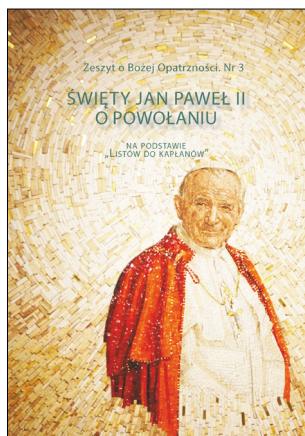
ZESZYTY WYDANE W SERII

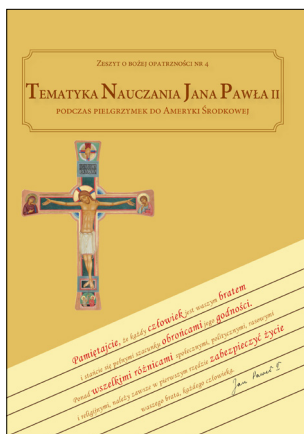
Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 1
Znaczenie przesłania encykliki Jana Pawła II
„Evangelium vitae”(25.03.1995) we współczesnej
teologii życia. 20-lecie encykliki
Warszawa 2016
ISBN 978-83-65198-12-9

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 2
Jan Paweł II w Chile - przesłanie i nauczanie
Warszawa 2017
ISBN 978-83-65198-14-3

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 3
Święty Jan Paweł II o powołaniu
na podstawie „Listów do Kapłanów”
Wydanie I, Warszawa 2017
ISBN 978-83-65198-17-4
Wydanie II, Warszawa 2018
ISBN 978-83-65198-49-5

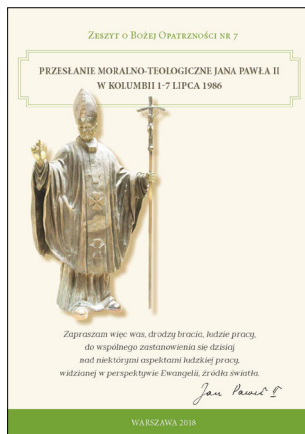
Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 4
Tematyka nauczania Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Ameryki Środkowej
Wydanie I, Warszawa 2017
ISBN 978-83-65198-22-8
Wydanie II, Warszawa 2018
ISBN 978-83-65198-44-0

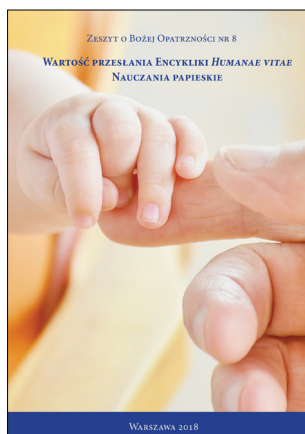
Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 5
Wartość i godność rodziny w nauczaniu Jana Pawła II
Warszawa 2017
ISBN 978-83-65198-24-2

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 6
Dzieciństwo Boże w nauczaniu księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Jana Pawła II
Warszawa 2017
ISBN 978-83-65198-28-0

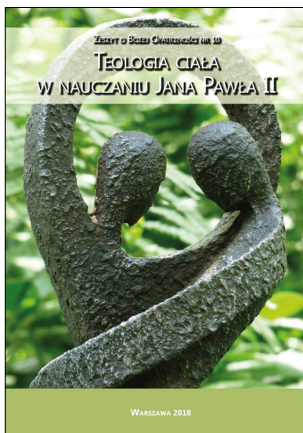
Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 7
Przesłanie moralno-teologiczne Jana Pawła II
w Kolumbii 1-7 lipca 1986
Warszawa 2018
ISBN 978-83-65198-36-5

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 8
Wartość przesłania Encykliki „Humanae vitae”.
Nauczania papieskie
Warszawa 2018
ISBN 978-83-65198-38-9

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 9
Wolność w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w 100. rocznicę odzyskania Niepodległości
Warszawa 2018
ISBN 978-83-65198-45-7

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 10
Teologia ciała w nauczaniu Jana Pawła II
Warszawa 2018
ISBN 978-83-65198-46-4

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 11
**Macierzyństwo wyrazem miłości Ojczyzny
w nauczaniu papieskim**
Warszawa 2019
ISBN 978-83-65198-54-9

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 12
Wartość i ważność wieku dojrzałego
Warszawa 2019
ISBN 978-83-65198-56-3

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 13

Jan Paweł II w Meksyku

Warszawa 2019

ISBN 978-83-65198-57-0

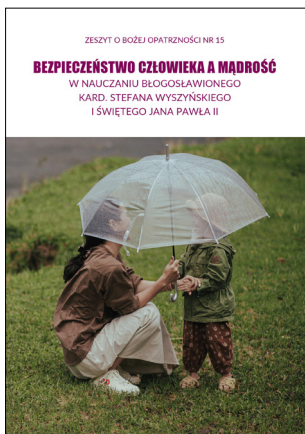

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 14

Podstawy wolności narodu w nauczaniu Jana Pawła II

Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-45-7

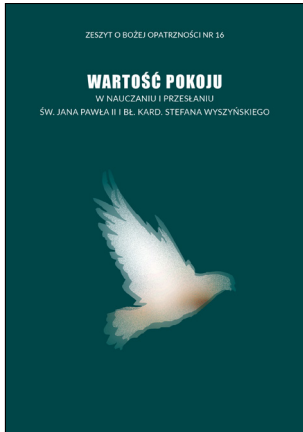

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 15

**Bezpieczeństwo człowieka a mądrość w nauczaniu
błogosławionego kard. Stefana Wyszyńskiego
i świętego Jana Pawła II**

Warszawa 2025

ISBN 978-83-67056-64-9

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 16

**Wartość pokoju w nauczaniu i przesłaniu
św. Jana Pawła II i bł. kard. Stefana Wyszyńskiego**

Warszawa 2025

ISBN 978-83-67056-65-6

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 17

**Małżeństwo i rodzina w przemówieniach Jana Pawła II
i kard. Stefana Wyszyńskiego w diecezji płockiej**

Warszawa 2025

ISBN 978-83-67056-67-0

NAUCZANIE ŚW. JANA PAWŁA II W LESOTHO

INSTYTUT PAPIEŻA JANA PAWŁA II

ul. Prymasa Augusta Hlonda 1

02-972 Warszawa

tel. 22 213 11 90, www.ipjp2.pl, instytut@ipjp2.pl

ISBN 978-83-67056-69-4

9 788367 056694

JEDNOSTKA
ORGANIZACYJNA
SAMORządu
WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

Mazowsze.
serce Polski